

MA Markkinaratkaisut / Rinta-Luoma Jukka

5.9.2018

Varttitaseen referenssiryhmän kokous 4/2018

Aika	Keskiviikko 5.9.2018 klo 11.00–14.00
Paikka	Helsinki, Allas Sea Pool, Smart & Clean Showroom
Läsnä	Minnakaisa Ahonen, eSett Oy Jari Aurojärvi, Pohjolan Voima Oy Tom Backman, Fortum Markets Oy Kalle Hammar, Rejlers Oy Petteri Haveri, Energiateollisuus ry Riina Heinimäki, Energiateollisuus ry Jari Hokkanen, Enegia Oy Pasi Kuokkanen, Suomen Sähkökäyttäjät ry Jonni Laine, eSett Oy Jarmo Lapakko, EPV Energia Oy Pasi Lintunen, Fingrid Datahub Oy Tomi Mäkelä, Elenia Oy Petteri Pakalén, Fingrid Oyj Teija Pelkonen, UPM-Kymmene Oyj Jani Piipponen, Fingrid Oyj Mika Potinkara, Sallilan Energia Oy Heikki Raatikainen, Fingrid Oyj Jukka-Pekka Rantakokko, UPM Energy Oy Tommi Riski, SOK-yhtymä Saku Ruottinen, Caruna Oy Katja Ruuskanen, Nurmijärven Sähkö Oy Samuli Saine, Satapirkan Sähkö Oy Kaija Savolainen, Omakotiliitto ry Olli Taipale, Fingrid Oyj Ville Väre, Energiavirasto Sari Wessman, Jyväskylän Energia Oy Veli-Matti Laakkonen, Pohjois-Karjalan Sähkö Oy Kari Penttala, Seiverkot Oy Mika Petsalo, Kuopion Energia Oy Jukka Rinta-Luoma, Fingrid Oyj, siht. Maria Joki-Pesola, Fingrid Oyj, pj
Poissa	Pasi Aho, Fingrid Oyj Kenneth Hänninen, Energiateollisuus ry Anssi Kortelainen, Helen Oy Vassi Kujala, Nord Pool Finland Oy Suvi Lehtinen, Energiavirasto Jari Nykänen, Paikallisvoima ry Tomi Pesonen, Metsä Group Oy Jan Rönnback, Nord Pool Finland Oy Mikael Surakka, Outokumpu Chrome Oyj Aki Toivanen, Korkia Oy

MA Markkinaratkaisut / Rinta-Luoma Jukka

5.9.2018

Käsiteltyt asiat

1 Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen 11:10. Käytiin läpi nopea esittelykierros, koska mukana oli myös Varttitasetiimin jäsenet.

2 Edellisen kokouksen muistio

Käytiin läpi edellisen kokouksen muistio. Muistio hyväksyttiin ilman muutoksia.

3 Ajankohtaiset

Puheenjohtaja aloitti käymällä läpi ajankohtaiset asiat.

Edellisen referenssiryhmän kokouksen jälkeen implementointisuunnitelman valmistelua varten perustetun Varttitasetiimin jäsenet on valittu ja tiimin on aloittanut toimintansa ja ensimmäisen tapaaminen pidettiin 15.8. Tiimin fasilitoijana toimii Aki Toivanen Korkia Oy:stä. Tilannekatsauksen jälkeen keskusteltiin tiimiin valituista jäsenistä ja kysymys heräsi, tulisiko tiimissä olla jäseniä suuria sähkökuluttajia edustavasta yrityksestä. Puheenjohtaja totesi, että arvioitu resurssitarve (3-4 työpäivää/kk) rajoitti sähkökuluttajien mahdollisuuksia osallistua tiimin työskentelyyn, mutta yritysten haastatteluiden yhteydessä on keskusteltu tiimin ulkopuolisten yhtiöiden mahdollisuudesta osallistua satunnaisesti kokouksiin. Kaikkia markkinaosapuolia tullaan osallistamaan ja/tai haastattelemaan vielä ennen lopullista implementointisuunnitelman hyväksyntää.

Datahubin aikataulu ja valittu tietojärjestelmätoimittaja julkaistiin heinäkuun alkupuolella. Datahubin aikataulun vaikutuksesta Varttitase-projektiin keskusteltiin myöhemmin kokouksessa. Syksyn aikana Datahub-projekti tulee järjestämään Roadshown, jossa pidetään tiedotus- ja keskustelutilaisuuksia neljässä kaupungissa ympäri Suomea ja kerrotaan toimialalle hankkeen etenemisestä. Varttitaseesta tullaan kertomaan samoissa tilaisuuksissa.

Fingrid järjesti kuluvalle viikolla webinaarin tasemallin eurooppalaisesta harmonisoinnista. Webinaarin tallenne löytyy Fingridin sivuilta verkkosäännöt-osiosta.

Edellisen referenssiryhmän kokouksen keskustelujen perusteella Fingrid lähetti ryhmälle lausuntopyyntöä energiamittaukseen liittyen. Vastauksia saatiin yhdeksän kappaletta ja vastausten mielipiteet kulutuksen mittauksen osalta vaihtelivat laidasta laitaan ja erilaisia ehdotuksia saatiin useita. Lisäksi Fingrid on aloittanut pilotin kanta-verkon varttimittauksesta ja häviölaskennasta.

4 Implementointisuunnitelman valmistelu

Puheenjohtaja kertoi implementointisuunnitelman etenemisestä ja aloitti esittelemällä toimialahaastatteluiden tuloksia.

Puheenjohtaja ja Korkia Oy:n Aki Toivanen ovat käyneet toukokuusta lähtien kahdenvälisiä keskusteluita toimialan yritysten kanssa ympäri Suomea. Keskustelut jatkuvat

MA Markkinaratkaisut / Rinta-Luoma Jukka

5.9.2018

edelleen ja seuraavaksi haastattelut kohdistuvat erityisesti suuriin sähkön kuluttajiin, tasevastaaviin, pörssiin ja edunvalvojiin.

Haastatteluissa on käynyt ilmi, että tietoisuus varttitaseesta toimialalla on yleisesti hyvä. Suhtautuminen varttitaseeseen on ollut melko neutraalia, verkkoyhtiöiden osalta osin varautunutta. Haastatteluiden perusteella voidaan todeta, että määrittelyiden ja aikataulun tarkentuessa riittävän ajoissa, muutos on mahdollista toteuttaa. Lisäksi toimialalla nähdään tärkeänä, että Suomi pysyy osana pohjoismaisia markkinoita.

Verkkoyhtiöiden kanssa käytyjen keskusteluiden perusteella mittauksen siirtyminen varttiin on ylivoimaisesti tärkein kysymys ja siihen toivotaan määrittelyjä hyvissä ajoin, myös 63 A ja sitä pienemmällä etusulakkeella varustetulle kulutukselle. Ryhmässä keskusteltiin siitä, miten verkkoyhtiöiden haastatteluissa kysymykset on esitetty ja onko keskusteltu kaikista vaihtoehdoista kulutuksen mittauksen suhteen. Puheenjohtajan mukaan haastatteluissa yhtiöiltä kysyttiin myös kustannusarvioita mittausrajauksen vaikutuksista, mutta perusteellista keskustelua ei käyty kaiken kulutuksen varttiin siirtämiseksi, koska se ei ole ajankohtaista ensi vaiheessa. Lisäksi käytiin läpi lista haastatelluista yhtiöistä ja keskusteltiin listan kattavuudesta. Ehdotuksia lisäyksistä listaan ei tullut, mutta ehdotuksia otetaan vastaan, jos tarpeita ilmenee.

Myyntiyhtiöille oleellisimmaksi kysymykseksi on osoittautunut vuorokausimarkkinan siirtyminen varttiin. Varttitaseeseen siirtymisen vaikutuksia ei nähty myyntiyhtiöissä yleisesti merkittävänä. Tasehallinnan ulkoistaminen on syynä siihen, että varttitaseeseen siirtymisen aiheuttamaa taseriskin kasvua ei välttämättä osata arvioida tässä vaiheessa.

Tuottajat ja tasevastaavat näkivät markkinoiden toiminnan jatkuvuuden tärkeänä siirtymävaiheessa ja pitivät tasevirheen parempaa kohdentumista hyvänä asia. Varttitaseeseen siirtyminen ja yksitasemallin käyttöönotto tulisi hoitaa samalla kertaa, jotta kahta erillistä muutosta ei tarvitsisi toteuttaa.

Suurten kuluttajien ymmärrys ja valmius varttitaseeseen on hyvä. Osa suurista kuluttajista odottaa tasekustannusten nousevan. Tarkan aikataulun julkaisua pidetään tärkeänä, samoin kuin Suomen pysymistä osana pohjoismaista sähkömarkkinaa.

Loppuvuodesta aikataulut tulevat tarkentumaan myös muiden Pohjoismaiden osalta. Syyskuun aikana julkaistava EV:n selvitys ja ensi vuoden alussa julkaistavat datahubin määrittelyt varttitaseeseen suhteen tuovat lisää selkeyttä toteutukseen. Merkittävimmät sidonnaisuudet aikatauluun ovat siis datahub, EV:n päätös ja Pohjoismainen yhteistyö.

Keskusteltiin mittausarvojen neljällä jakamisen ja profiloinnin vaikutuksista häviökustannuksiin. Yhteenvedona keskustelusta voitiin todeta, että neljällä jakamisen tai profiloinnin eroa kustannusten osalta on vaikea määrittää olemassa olevilla tiedoilla. Häviökustannusten osalta tärkeintä todettiin olevan mahdollistaa negatiivisten häviöiden raportointi, mikä poistaa suuren osan kustannusvaikutuksesta. Siirtymävaiheessa kustannusten kohdentuminen eri toimijoille muuttuu. Mittausten siirtyessä varttiin ylimääräinen vaikutus häviöiden jakaantumiseen tunnin sisällä vähitellen poistuu verkkoyhtiöiltä. Lisäksi varttimittausten lisääntymisen myötä tasevirheet kohdistuvat myyjille ja tasevastaaville tarkemmin, mikä puolestaan lisää tarvetta siirtää vuorokausimarkkina 15 minuutin kaupankäyntijaksoon.

MA Markkinaratkaisut / Rinta-Luoma Jukka

5.9.2018

Implementointimalli

Puheenjohtaja esitteli alustavan implementointisuunnitelman mallin. Mallia on käsitelty varttitasetiimin kesken ja sen tärkeitä periaatteita ovat olleet kustannustehokkuus ja pysyminen muiden Pohjoismaiden kanssa samassa aikataulussa. Muut Pohjoismaat eivät halunneet siirtää aikataulua ja jäädä odottamaan Suomen datahubin valmistumista. Tämän seurauksena varttitaseen käyttöönoton takarajan ja datahubin käyttöönoton väliin jää noin neljä kuukautta, mikä tulee huomioida suunnitelmassa.

Implementointisuunnitelman ensimmäinen vaihe on ns. väliaikainen malli, jossa jakeluverkonhaltijat raportoisivat mittaustiedot tunnin resoluutiolla ja eSettin järjestelmä jakaisi tunti-arvot neljään osaan 15 minuutin jaksoille. Kantaverkon rajapistemittaukset ja yli yhden megawatin tuotanto- sekä suuret kulutuskohteet raportoidaan suoraan eSettille vartin resoluutiolla.

Toisessa vaiheessa datahub on käytössä ja hoitaa tarvittaessa jakeluverkkojen tuntimittausarvojen jakamisen varteille. Kolmannessa vaiheessa kaikki kulutus mitataan vartissa ja taseselvitys koko järjestelmän tasolla toimii vartin resoluutiolla. Tomi Mäkelä toi esiin, että 1. vaiheen kuvasta puuttuu kantaverkon rajapistemittausdatan lähettäminen jakeluverkonhaltijan järjestelmään häviölaskentaa varten. Jos rajapistemittaukset lähetettäisiin 15 min resoluutiolla, tarkoittaisi tämä jakeluverkonhaltijoille, että 15 minuutin mittaustietoa käsiteltäisiin kyseisissä järjestelmissä tunti-arvojen kanssa. Keskustelua jatkettiin sekä tunnin että vartin mittausten käsittelystä rinnakkain siirtymävaiheen aikana. Tom Backmanin mukaan datahubiin raportoitavat tiedot tulisi selvittää suunnitelmaan tarkemmin. Lisäksi Backman lisäisi kuvaan datahubilta myyjälle raportoitaviin mittaustietoihin sekä vartin että tunnin tietoja.

eSettin tekemän jakamisen tarkempi toteutus, samoin kuin tietojen raportointi eSettiltä eteenpäin markkinaosapuolille, ovat vielä suunnitteluasteella. Pörssikauppojen osalta tämän hetken näkemyksen mukaan jakamisen tekisivät sähköpörssit.

Keskusteltiin siirtymäajan prosesseista, joissa tulee liikkumaan sekä tunti- että varttietoa rinnakkain. Teollisuusasiakkaiden näkemys on, että heidän tulisi voida valita varttimittaus halutessaan. Esimerkiksi UPM:n tuotannosta suuri osa on jakeluverkon mittausten takana, mikä voisi estää kyseisen tuotannon osallistumisen säätösähkömarkkinoille sekä 15 minuutin päivänsisäisille markkinoille. Puheenjohtaja korosti, että siirtymävaiheessa on tärkeää mahdollistaa tuotannon ja suuren kulutuksen mittaustaus vartissa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

5 Toimialan tietojärjestelmäselvitys

Petteri Pakalén kertoi tuloksia tietojärjestelmäselvityksestä, joka on tässä vaiheessa keskittynyt pääasiallisesti jakeluverkonhaltijoiden tietojärjestelmiin. Selvityksen lähtökohtana on käytetty referenssiryhmän tekemän SWOT-analyysin näkökulmia, ja etenkin haasteisiin ja uhkiin on pyritty löytämään vastauksia. Selvitystyöhön liittyen keskusteluja on käyty toimialan osapuolten, tietojärjestelmätoimittajien sekä palveluntarjoajien kanssa. Tietoisuus varttitaseesta on ollut varsin hyvä, ja osapuolet ovat jo alkaneet selvittää varttitaseen tietojärjestelmävaikutuksia. Laajamittaisia suunnitelmia varttisiirtymään ei ole kuitenkaan tehty monien yksityiskohtien ollessa vielä auki. Yhteinen näkemys kuitenkin on, että hankkeen aikataulua ei pidetä mahdottomana, jos määritykset selkenevät pian.

MA Markkinaratkaisut / Rinta-Luoma Jukka

5.9.2018

Haastatteluiden perusteella mittausinfrastruktuuri kykenee melko hyvin käsittelemään 15 minuutin aikasarjaa: Suurin osa mittareista on päivitettävissä ohjelmallisesti ja tiedonsiirtoon käytettävissä tekniikoissa ei tarvita suuria muutoksia. Mittaustiedonhallintajärjestelmän osalta muutokset ovat selkeästi rajattavissa ja datahub tulee merkittävästi vähentämään muutostarpeita esimerkiksi taselaskentaan ja tuntisarjojen jakamiseen liittyen. Varttisiirtymä on mahdollista rajata tietojärjestelmien osalta niin, että ensivaiheessa kaikkia tietojärjestelmiä ei ole tarvetta muuttaa varttipohjaisiksi, mikä mahdollistaa resurssien käytön pidemmällä aikavälillä.

Lisäksi keskusteltiin älyverkkotyöryhmän linjausten ja seuraavan sukupolven mittareiden suosituksen yhteydestä ja siitä, miten varttivaatimus ja AMR 2.0 mittareihin siirtyminen sopivat yhteen. Kari Penttala ehdotti, että vaatimus mittauksen siirtymisestä varttiin voisi perustua vuosienenergiaan sulakekoon sijaan. Lisäksi periaatteena tulisi olla datahubin käyttöönoton jälkeen toimittaa kaikki mahdolliset mittaukset vartissa. Tom Backmanin mukaa suunnitelma siirtymästä on tehtävä loppuun asti, eikä vain esimerkiksi datahubin käyttöönottoon asti. Keskusteltiin ET:n teknisen (tuntimittaus) suosituksen päivittämisestä varttiin ohjeeksi toimijoille.

Energiaviraston varttitaseselvitys

Ville Väre Energiavirastosta antoi tilanpäivityksen koskien varttitaseen implementointiaikataulua. Empower IM on viimeistelemässä selvitystä varttitaseen aikatauluun liittyen. Selvityksessä arvioidaan mahdollisen aikataulun lykkäyksen tarvetta ja Eurooppalaisen tasehallinnan suuntaviivojen (EBGL) mukaisesti. Selvityksen fokuksena on ollut myös selvittää varttitasesiirtymän minimivaatimukset. Lisäksi selvityksen skenaarioiden vaikutuksia sekä kustannuksia ja hyötyjä eri toimijoille on arvioitu. Väre näki hyvänä, että Fingridin varttitasehankkeessa on päästy keskustelemaan konkreettisista siirtymismalleista.

Energiavirasto julkaisee raportin syyskuun aikana ja toimialalle järjestetään lausuntoaikaa ennen kuin EV tekee päätöksensä.

Lisäksi Väre mainitsi TEM:n tekemän Mittausasetuksen päivitystyön varttitaseen näkökulmasta yhdessä muiden vaadittavien muutosten (esim. puhtaan energian paketti, älyverkkotyöryhmä) kanssa. Työ alkaa oletettavasti ensi vuonna. Saku Ruottinen ehdotti, että Energiategollisuuden tai Fingridin tulisi olla aktiivisesti mukana asetuksen työstössä.

6 Seuraava kokous

Seuraavan kokouksen ajankohta on sovittu aikaisemmin ja se pidetään 22.10. Fingridillä.

7 Kokouksen päättäminen

Kokous päätettiin kello 14.00.

MA Markkinaratkaisut / Rinta-Luoma Jukka

5.9.2018

Liitteet - Varttitaseen toimialahaastattelut ja alustava implementointisuunnitelma
- Selvitystyö varttitaseen vaikutuksista toimialan tietojärjestelmiin

Jakelu Referenssiryhmän jäsenet ja varajäsenet, Varttitasetiimi